

Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

zbiory specjalne,teczka: Działalność Związku Polaków w Niemczech na terenie Powiśla,
sygn. R 755/3, k. 179-181

INSTYTUT PÓŁNOCNY

im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
W OLSZTYNIE

Casei zivotowa.

pyt. 1. Kiedy powstał Związek Polaków w Niemczech?

odp. Nie pamiętam. Mój ojciec był członkiem ZPN, gdy pracował i mieszkał w głębi Niemiec. Gdy przybył do Wapliwie, obrał ZPN już istniał.

pyt. 2. Gdzie znajdowały się komitety (oddziały) tej organizacji?

odp. Nie wiem, ale przypuszczam, że głównie znajdowały się w Niemczech.

pyt. 3. Ile osób należało do niej na początku 1939; kiedy było najwięcej członków?

W Wapliwie do ZPN należało około 20 osób. Głównymi działaczami byli Siwalowski, Daniusiński, Gorczyński z Jędrzej, Kwakowski, Rucinski. Ja też należałem, ale specjalnie nie wdziemu się. Najwięcej członków liczyła organizacja w 1930 r. Od 1933 zaczęła spadać; w 1938 r. organizacja zaczęła spadać, ale specjalnych uroszczeń nie było.

pyt. 4. Jaki cel miała ta organizacja?

odp. Polacy mieli prawo do własnej organizacji. Gdyby nie było tej organizacji, nie byłoby Polaków. Prawo ZPN wybuchło i nie u. in. polskie schoty. Były także schoty w Wapliwie, Postolinie, Olzym i Karzym Polym.

pyt. 5. Jaki był stosunek ZP do państwa niemieckiego?

odp. Oddziały ZP były w całym Niemczech. Ja wróciłem nie zwracając Polakom

pyt. 6. Czy Polacy Polacy mogli należeć do ZP, czy członkami innych organizacji mogli wstąpić w jej szeregi?

Polacy mogli wstąpić do ZP bez ograniczeń.

pyt. 7. Czy zdarzały się wypadki, że członkowie ZP byli wykorzystani do członkami organizacji niemieckich?

Tak. Do przybycia do socjaldemokratów, lub do komunistów. Ja także byłem członkiem ZP, i członkiem SPD (sojaldemokratycznej Partii

dziennic). Partia socjalistyczna dawala prawo do przywolania
narodowej. Ochrona robotnika, a jednoczenie bylo swobodne.

pyt. 8. Jak bylo stowotwe spoleczne ZP?

W Wapnie nalezeli robotnicy podmiemu w majetku ludzkiego
sielachowolnego, Polakow a tak nie bylo.

pyt. 9. Komu podlegala placowka ZP na Powisku (czy bylo to placowka
samostajna, czy istniały organizacje nadzadne)?
Nie wiem.

pyt. 10. Czy wspolpracowal z placowkami ZP w innych dzielnicach dziennic?
Nie wiem.

pyt. 11. Czy ZP bral udzial w wyborach? Do jakich instytucji wyznaczal
wszich kandydatow na kandydatow?

Bral udzial w kazdych wyborach. Ze bez glosowacemu. Wskazywalem
do jakich instytucji wyznaczal do me pamietam.

pyt. 12. Czy zdawalo sie, ze ZP glosowal wspolnie z partiami niemieckimi?
Tak.

pyt. 13. Jak byl stosunek ZP wobec partii lewicowych?

Byl nieprzychylny, gdyz lewicowa przechodzila w dzialanie ZP

pyt. 14. Jak byl stosunek ZP do Komunistycznej Partii dziennic?

Byl dobry stosunek. W Hanze Rangu bylo duzo komunistow, ktorzy
nalezeli ZP

pyt. 15. Czy ZP wspolpracowal z rzadami polskimi (polskimi partiami)?

Cyfa tak. W miedzie w Berlinie byli przedstawiciele z naszymi
Serwisu.

pyt. 16. Czy otrzymywal jakas pomoc z Polski?

O pomocy nie wiem. Bytem wtedy nie pamietam. Sielachowski,
wiem, ze jezdzil do Polski.

pyt. 17. Czy na Powisku istniały polskie instytucje gospodarcze?

W miedzie byl Bank Polski.

pyt. 18. Kąd LP miał możliwości uzyskania środków finansowych?
nie wiem.

pyt. 19. Jak starano się pomagać Polakom w uzyskaniu pracy?
Czy istniały jakieś zaprawy albo ustalenia LP?
W Dąbrowie krótko pracowali. Polacy nie mieli przesłód
w uzyskaniu pracy.

pyt. 20. Czy istniały organizacje młodzieżowe utworzone z inicjatywy
Ligiści Polaków w Niemczech?

Były, ale dokładnie nie pamiętam. Wm, że młodzież organiza-
cja była, uprawiali sporty, chodzili na zabawy. Było ich około 20.

pyt. 21. Jak LP starał się rozwijać kwestie naukowe dzieci w języku
polskim?

LP zachęcał rodziców z j. polskim każdy jak chciał tak przysto-
wać. W szkołach niemieckich były dodatkowe lekcje języka
polskiego.

pyt. 22. Kąd rekrutowali się nauczyciele szkół polskich?

nie interesujęm się, ale nie byli to nauczyciele miejscowi.

pyt. 23. Kąd brało podległość?

Dokładnie nie wiem. Były jednak drukarnie polskie,
młyniarskie w Silesii, w Głogowie.

pyt. 24. W jaki sposób LP starał się zachować polskie tradycje,
naukowe, siłownię naukową?

Utrzymanie zbiorów, przedstawienie w dziedzinach. Niemcy
specjalnie nie przeszkadzały tym przedstawieniom.

pyt. 25. Jak często odbywały się zjazdy LP?

Raz na tydzień. Były odczyty, pogadanki.

pyt. 26. Czy kobiety miały swoje oddzielne sekcje LP?

nie. Może gdzieś indziej, ale tutaj nie.

pyt 27. Jakie inne organizacje polskie działały na terenie Polski? 181

Jaki był ich wzajemny stosunek z ZP?

nie słyszałem o innych organizacjach.

pyt 28. Jaki Państwu ocenę działalności ZP na terenie Polski (wody, żalidy)?

Była to dobra organizacja. Gdyby jej nie było, Polska nie miała by żadnych prac.

pyt 29. Czy widać Państwu odnośniki do wojny polsko-rosyjskiej w czasie wojny polsko-rosyjskiej 1920 r., i powstani śląskich?

Tak, było ich kilka. Malarowski, Pietrzykowski z Klesce, oraz mój brat Adam Wadstarczyk z Klesce. Jako Polak, dzień przed wybuchem wojny, 31-VIII-1939 r., był przez Niemców aresztowany i przewiezony do Polski. Mój brat posiadał 6 dzieci, i dla nich specjalnie zjechał polską koleją, i zjechał także zatorowo w Brennie.

pyt 30. Jaki był stosunek wewnętrznych partii politycznych (Centrum, SPD, KPD) do ZP?

Uważałem, że te partie miały nie wierzyć i wierzyć nie z tym, że te rzeczy będą w Polsce. O stosunku komunistów nie wiem. Socjaldemokraci wierzyli w siebie, przywróceniu narodu.

Wypowiedzi uzupełniające.

pyt.

Najbardziej komunistyczne socjaldemokratyczne było w Elblągu, gdzie było główne komunistyczne.

Skądś tam zgodności relacji z moją wypowiedzią i zgodzam się na wykorzystanie jej do celów naukowych.

a) z wyłączeniem mojego nazwiska.

b) bez wymienienia mojego nazwiska.

autoryzowano dn 30-VIII-74 r.

Wadstarczyk J.